

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ПРІОРИТЕТНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ-СУПУТНИКІВ В ПРИМІСЬКИХ ЗОНАХ М. ПОЛТАВА

Анотація. Проведено аналіз міграційних трудових процесів, демографічної структури зайнятості та їх впливу на функціонально-планувальну структуру сільських поселень приміської зони м. Полтави. Виявлено відмінності та особливості міграційних потоків в окремих частинах приміської зони, визначено підходи до прогнозування функціональної спеціалізації сільських поселень-супутників.

Ключові слова: приміська зона, структура зайнятості, міграційні трудові процеси, функціональна спеціалізація.

Постановка проблеми. В умовах трансформації суспільних та виробничих відносин, значного зменшення об'єктів працевлаштування, появи різних форм власності, соціального розмежування сільського населення функціонально-планувальна структура приміських сільських поселень набуває певних змін. Відомо, що міграційні особливості є визначальними в соціально-економічному розвитку поселень приміських зон. Приміські сільські поселення мають свої особливості: соціально-економічні, міграційні, демографічні тощо. Ступінь впливу цих факторів на трансформацію функціонально-планувальної структури приміських сільських поселень (ПСП) виявляється різним в окремих поселеннях приміської зони, відповідно з її територіальним зонуванням.

Огляд останніх досліджень та публікацій. Дослідження міграційних маятникових процесів присвяченої роботи вітчизняних та зарубіжних фахівців Гольца Г. А., Заковоротньої Т. А. [1-2], Ільїної С. Л., Крамара М. С., Мельника З. В. [3], Мерлена П., Стасяка А., Тимчука М. Ф., Христюка М. Н. і багато інших вчених та архітекторів. Проте переважна більшість досліджень були проведені в

минулому столітті і не виявляють особливості сучасних міграційних процесів та їх вплив на планувальну структуру і функціональну спеціалізацію сільських поселень в зоні впливу великих міст. Наразі. Значно збільшилась питома вага безробітного населення працездатного віку, що є певним чинником для розвитку виробництва, бізнесу, туристичної інфраструктури в сільській місцевості.

Мета роботи полягає у виявленні міграційних факторів розвитку приміських сільських поселень, їх аналіз. Пошук підходів до прогнозування розвитку ПСП в залежності від зонування приміської зони (ПЗ) та пріоритетних факторів для формування поселень-супутників.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкових перетворень значна частина виробничих об'єктів перестала існувати. Переважна частина їх зберіглася лише в поселеннях бувших центральних садиб сільських господарських підприємств. Так, майже всі поселення, що в радянські часи мали підрозділи колгоспів або радгоспів, наразі їх втратили. Якщо в 1991 р. було 27 крупних господарств, то станом на 2005 р. їх стало 9. В нових умовах значно збільшилась частка зайнятого в місті – центрі сільського населення. На рис.1 показано структуру зайнятості працездатного населення приміських сільських поселень на прикладі Полтавського району, який відповідно досліджень Т. Ю. Кузьменко внесено до 1-го поясу приміської зони м. Полтави [4-5]. В Полтавському районі станом на 2005 р. 148 сільських поселень. Кількісний аналіз поселень за відстанню до міста-центру виявив наступну структуру: на відстані 5-7 км знаходиться 13 СП, 10-14 км — 25, 15-17 км — 22, і 18-20 км — 34 сільських поселення. В значній частині сіл 60-90% працездатного сільського населення працює в М. Полтава: Мачухи, Макухівка, Зінці, Супрунівка, Терентіївка, Щербані, Гора, Великий Тростянець, Гожулі, Розсошенці, Тахтаулове.

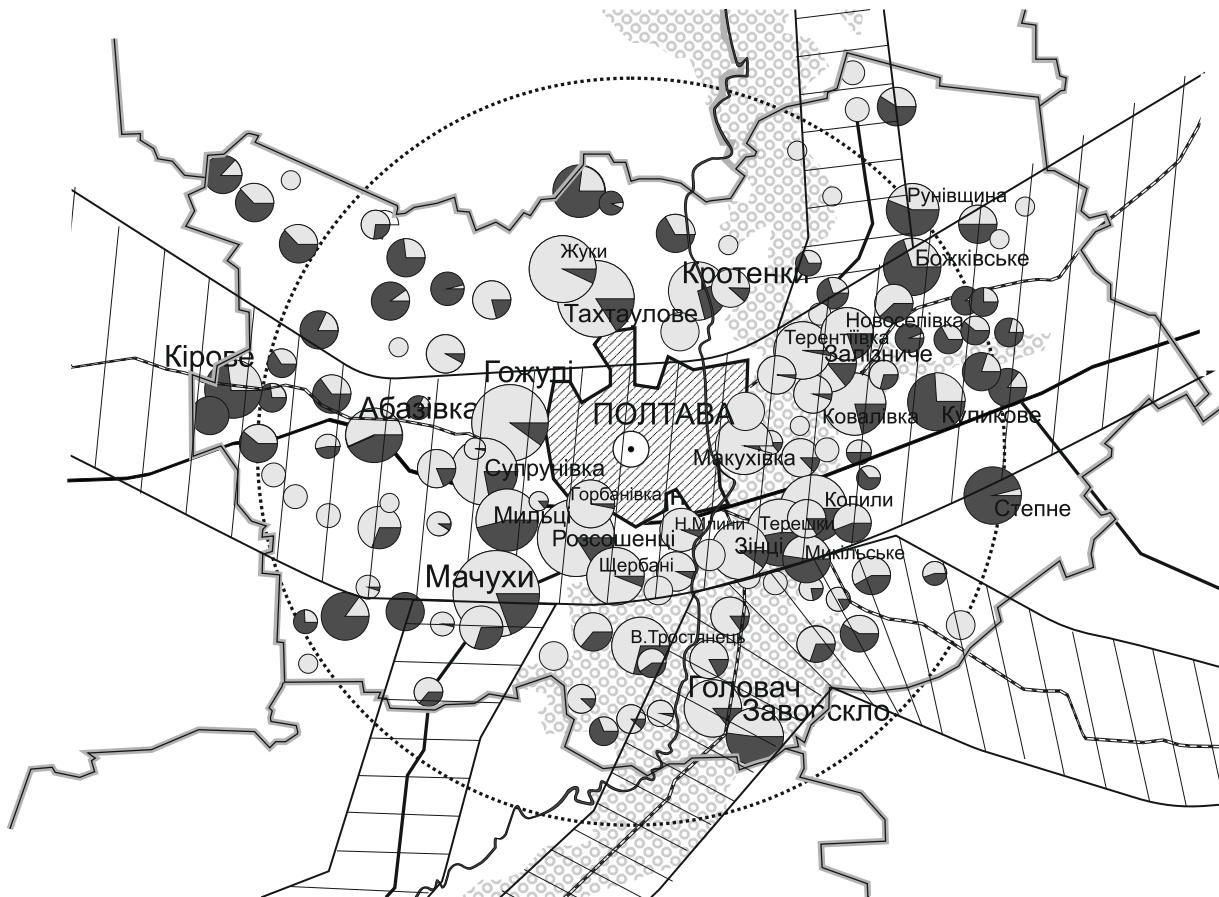

Рис.1 Структура зайнятості працездатного населення сільських поселень

населення, що здійснює міграційні трудові поїздки в Полтаву

населення, що із працює на місцевих підприємствах та сільському господарстві

----- залізниця

———— автодороги

~~~~~ річки

лїси

..... радіус доступності 20 км

Полтавського району

Демографічні й міграційні процеси, структура зайнятості сільського населення, відстань до міста, характер планувальної структури поселення є певними пріоритетами для прогнозування стратегії розвитку ПСП саме як поселень супутників великих міст. Для формування поселень-супутників, як функціонально-спеціалізованих м. Полтави об'єктивно існують умови в таких сільських поселеннях Полтавського району: Супрунівка, Гора, Тростянець, Махувка, Зінці ті інші великі сільські поселення). Відомо, що автошляхи і залізниця є потужним антропогенним чинником формування та розвитку

функціонально-планувальної структури міських і сільських поселень, визначають динаміку і структуру трудових переміщень, зумовлюють його нерівномірність.

Частка зайнятого в економіці міста-центру населення ПСП, що здійснює щоденні міграційні поїздки, прямо пропорційна величині цього міста-центру. Ця тенденція зберігає свою динаміку з розвитком міста. Формування трудової маятникової міграції з сіл до міста залежить від забезпеченості робочими місцями в сільській місцевості. Однією з причин, що породжує трудові маятникові міграційні поїздки з сільських поселень до міст, була неможливість отримати постійну роботу протягом року внаслідок сезонного характеру праці в сільському господарстві. Приміські пасажирські перевезення здійснюються в межах основних планувальних вісей системи розселення, якими є залізниці, що дублюються автомобільними магістралями.

Висновки. Дослідження виявили, що головним чинником у формуванні планувальної структури приміських сільських поселень виявляє розвинена інфраструктура авто магістральних та залізничних доріг, що обумовлює щоденні міграційні поїздки населення, зв'язаного із місцями працевлаштуванням в Полтаві.

Література:

1. Гольц Г. А. Транспорт и расселение/Г. А. Гольц. – М.: Наука, 1981. – 248 с.
2. Заковоротная Т. А. Особенности пласировки и настройки сельских поселений в системе расселения/Т. А. Заковоротная//Архитектурно-планировочная организация сельских населённых пунктов. – Куйбышев, –1988. – С. 41-48.
3. Мельник З. В. Роль основных факторов в развитии маятниковой миграции/З. В. Мельник//Планировка, настройка и благоустройство сел. Украинской ССР. 1978. –№ 1. – С. 22-27.
4. Кузьменко Т. Ю. Про вплив транспортних факторів та міграційних процесів на формування приміських сільських поселень / Т. Ю. Кузьменко // Дизайн, архітектура. Образотворче мистецтво. 2011. - № 8. –С. 77-80.
5. Кузьменко Т. Ю. Підходи до виявлення пріоритетних факторів функціональної спеціалізації сільських поселень приміської зони м Полтави/Т. Ю. кузьменко//Містобудування та територіальне планування. –2011. - № 39. – С. 22-27